

**O‘ZBEKISTON TURIZM SOHASIDA LOYIHAVIY
BOSHQARUVNI JORIY QILISH ISTIQBOLLAR**

Nurquvvatov Nurbek

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik oliy maktabining 70411202 – Loyiha boshqaruvi (Project Management) magistratura mutaxassisligi sirtqi ta'lim shakli tinglovchisi. Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi magistranti

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistondq turizm sohasidagi loyihaviy boshqaruvni joriy qilish istiqbollari va iqtisodiyotning rivojlanishi, shuningdek, uning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi ichki va tashqi omillar muhokama qilingan. Ushbu tadqiqotning ahamiyati shundan iboratki, raqamli iqtisodiyotni shakllantirishning shart-sharoitlari va omillari va turizm faoliyatini axborot bilan ta'minlashning hozirgi ko'rib chiqilishi uning rivojlanishi uchun eng muhim turtki hisoblangan masalalar ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: Loyihaviy, raqamli iqtisodiyot, tadbirkorlik, turizm, turizm sohasi, axborot, texnologiyalarning rivojlanishi.

Turizmni rivojlantirish darajasi - mamlakat, uning hududlari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi va aholi farovonligini tavsiflovchi parametrlardan biridir. Turizm sohasida ayniqsa innovatsiyalar muhim rol o'ynaydi. Jahon amaliyoti shuni ko'rsatadiki, turizm rentabelligi va rivojlanish dinamikasi bo'yicha neft va gazni qazib olish va qayta ishlashdan keyin ikkinchi o'rinda turadi. Turizm ko'plab davlatlarning milliy iqtisodiyotlari uchun iqtisodiy faoliyatning eng muhim sohasidir. Bundan tashqari, turizm axborotga boy soha bo'lib, unda axborotni yig'ish, uzatish, tahlil qilish va saqlash sohaning barcha darajalarida qarorlar qabul qilishda muhim rol o'ynashini ta'kidlash lozim. Shu munosabat bilan raqamli iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirish turizm faoliyati uchun katta ahamiyatga ega bo'lib, unda eng yangi axborot-kommunikatsiya texnologiyalari faol qo'llanilmoqda.

Turizmni axborot bilan ta'minlash - bu turizm tizimining samarali ishlashini ta'minlaydigan turizm faoliyati va uni qayta ishlash va tahlil qilish uchun mo'ljallangan ixtisoslashtirilgan axborot texnologiyalari to'g'risidagi ma'lumotlar majmuasi.

Turizm faoliyatida xizmatlarni ishlab chiqarishning asosiy omili xizmatlarning potentsial iste'molchisi olishi mumkin bo'lgan ma'lumotdir va turistik faoliyatning yakuniy natijasi iste'molchining sayohat paytida olgan taassurotidir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoniga binoan 2022-2026 yilgacha bo'lgan davrda "Milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash" nomli ustuvor yo'nalishi 16

ta maqsadni o'z ichiga olgan. Shuningdek, «O'zbekiston bo'ylab sayohat qiling» dasturi doirasida mahalliy sayyohlar sonini 12 million nafardan oshirish hamda respublikaga tashrif buyuradigan xorijiy turistlar sonini 9 million nafarga etkazish -maqsadi 10 ta asosiy yo'nalishni o'z ichiga oladi. Turistik va rekreatsion firmalar bozor iqtisodiyoti sharoitida yangi mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqish va rivojlantirishga tobora ko'proq muhtoj bo'lib, ular bu bilan bog'liq iqtisodiy manfaatlardan xabardor. Biroq, barcha kompaniyalar yangi texnologiyalarni joriy etishga tayyor emaslar, chunki bu ma'lum darajadagi xavf bilan bog'liq, shuningdek, kelajakdagi ko'rsatkichlarni bashorat qilish qiyinligi. Turizm raqamli iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirishga malakali yondashish bilan bularning barchasi korxonalariga katta daromad keltirishi mumkin. Qayd etish joizki, turizm va rekreatsion faoliyatda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi asosan ichki va tashqi muhit omillariga bog'liq. Bu omillar bir-biri bilan o'zaro ta'sir qiladi va makrodarajada davlat va mintaqa, mikrodarajadagi korxonalar rivojlanishining o'ziga xos ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlariga bog'liqdir.

Turizm faoliyatining rivojlanishiga dinamik omillar ham kuchli ta'sir ko'rsatadi. Mintaqadagi siyosiy beqarorlik, harbiy mojarolar, iqtisodiyotdagi uzoq davom etgan inqirozlar, ishsizlikning katta qismi va boshqalar turizmni rivojlantirish darajasiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bu guruhda ijtimoiy- demografik omil muhimroqdir. Bu omil aholi turmush darajasi, farovonlik darajasi, bandlik darajasi, demografiya, ta'lim va madaniyat darajasi, urbanizatsiya va boshqalar kabi ko'rsatkichlar bilan tavsiflanadi. Sog'liqni saqlash tizimining faollik darajasi, jinoyatchilik darajasi, shuningdek, mintaqadagi ekologik vaziyat kabi omillarni individual ijtimoiy omillarga bog'lash mumkin. Turizm faoliyatini rivojlantirishning moddiy-texnikaviy omillari turizm infratuzilmasi, ya'ni mehmonxonalar, yotoqxonalar, do'konlar, yo'llar, aloqa, banklar va boshqalar hisoblanadi.

Yuqorida e'tiborga olib ishga xulosa qiladigan bo'lsak, turizm faoliyatining tashqi muhitini tahlil qilishda yuqorida sanab o'tilgan, raqamli iqtisodiyot va yangi mahsulotlarni shakllantirish, amalga oshirish va keyinchalik rivojlantirishga bevosita ta'sir ko'rsatadigan omillarga katta e'tibor qaratish lozim. Bularning barchasi butun turizm sohasining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Bundan tashqari, turizm biznes yoki dam olish maqsadida ko'proq sayohat qiladigan fuqarolar hayotining tobora muhim jihatiga aylanib bormoqda. Mamlakatdagi madaniy va tabiiy merosga, shuningdek, an'analar va zamonaviy madaniyatga ta'sir ko'rsatadigan faoliyat turi sifatida turizm O'zbekistonning iqtisodiy o'sishi va barqaror rivojlanishi uchun imkoniyat yaratadi.

Shunday qilib, turizm murakkab tarmoqlararo kompleks bo'lib, u iqtisodiyotning ko'plab tarmoqlarining ham davlat, ham mintaqaviy darajada ijtimoiy-iqtisodiy o'zaro munosabatlarini tartibga solishga tizimli yondashuvni talab qiladi.

Dunyodagi barcha mamlakatlar iqtisodiga ta'sir ko'rsatgan iqtisodiy, siyosiy va

ijtimoiy muammolar turizm xizmatlariga bo'lgan talabga sezilarli ta'sir ko'rsatdi, shuning uchun turizmga innovatsion yondashuv masalasi keskin tus olmoqda.

Turizm sohasidagi innovatsiyalarga sifatli yangilikka ega bo'lgan va mintaqada sanoatning barqaror ishlashi va rivojlanishini ta'minlaydigan ijobiy o'zgarishlarga olib keladigan tizimli hodisalar sifatida qarash kerak. Shunday qilib, boshida katta foyda keltirmaydigan turistik loyihalarni yaratish va amalga oshirish g'oyasi turizmni rivojlantirishga turtki berishi va shu orqali qo'shimcha ish o'rinlari yaratilishi va aholi daromadlarining oshishiga faol hissa qo'shishi mumkin.

Turizmni rivojlantirishni davlat tomonidan tartibga solish va qo'llab-quvvatlashning asosiy mexanizmi ular asosida ishlab chiqilgan turizmni rivojlantirishning respublika va maqsadli shahar dasturlari hisoblanadi. Ko'rib chiqilayotgan sohadagi hududiy maqsadli dasturlar tadbirlarining muvaffaqiyatli amalga oshirilishi turizmning boshqa tarmoqlarga qaraganda tezroq rivojlanishini, respublika turizm mahsulotlarining tashqi bozorlarda raqobatbardoshligini ta'minlash imkonini beradi. Shunday qilib, turizm sohasidagi innovatsion faoliyat yangi yoki mavjud mahsulotni yaratish, transport, mehmonxona va boshqa xizmatlarni yaxshilash, yangi bozorlarni o'zlashtirish, ilg'or axborot va telekommunikatsiya texnologiyalarini va tashkiliy va boshqaruv faoliyatining zamonaviy shakllarini joriy etishga qaratilgan.

O'zbekistonda xalqaro turizmni rivojlantirish, turistik salohiyatdan oqilona foydalanish mamlakat tashqi iqtisodiy faoliyatining rivojlanishiga, valyuta tushumining o'sishiga, eksport tarkibining takomillashuvi va diversifikatsiyalashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu sohada Saudiya Arabistoni tajribasini umumlashtirish xalqaro turizmni quyidagi yo'nalishlarda rivojlantirish maqsadga muvofiq ekanligini ko'rsatadi:

- turizm sohasida xalqaro aloqalarni kengaytirish va mustahkamlash, xalqaro turistik tashkilotlar bilan aloqalarni yo'lga qo'yish, turizm sohasiga xorijiy investitsiyalar va xalqaro kreditlarni jalb qilish bo'yicha keng chora-tadbirlar tizimini ishlab chiqish;

- yangi mehmonxonalar, kempinglar, turbazalar, otellar, motellar qurish va mavjudlarini ta'mirlash hamda zamonaviylashtirish hisobiga turizmning xalqaro talablarga javob bera oladigan moddiy-texnika bazasi va zamonaviy xalqaro turizm infratuzilmasini barpo etish va ulardan samarali foydalanish;

- aeroportlarda, temiryo'l vokzallarida, avtobus stansiyalarida xalqaro terminallar qurish, ularni ta'mirlash va kengaytirish, shuningdek, barcha turistlarni qabul qilish markazlarida zamonaviy kommunikatsiya tizimlarini barpo etish;

- xalq amaliy san'ati, hunarmandchilik, ustaxonalar, an'anaviy milliy buyumlar, suvenirler va turistlar tomonidan talab yuqori bo'lgan mahsulotlar ishlab chiqarish bilan shug'ullanuvchilarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash;

- respublikamizning tabiiy, iqtisodiy va tarixiy salohiyatidan kelib chiqqan holda

turizmning turli shakllari — ekskursiya va o'rganish turizmi, arxeologik turizm, rekreatsion turizm, sarguzasht turizmi, ekzotik turizm, ekologik turizm, konferens-turlar, diniy turizm, etnik va nostalgiya turizmini rivojlantirish;

- turizm sohasini axborot bilan ta'minlash va turistik biznesda eng yangi texnologiyalardan foydalanish asosida respublikamizning turistik imkoniyatlari to'g'risidagi ma'lumotlarni internet saytlari orqali xorijiy mamlakatlarga tarqatishdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni.

2. Raximov Z.O. Turizm sohasida mehmonxonalar xo'jaligini rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy muammolari.// Monografiya. - Samarqand: SamISI, 2021. 212 bet.

3. Raximov Z.O., Ibadullaev N.E., Xaitboev R. Turopereuting.// Darslik. - Toshkent: «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi», 2021, 396 bet.

4. Raximov Z.O., Ismailov N.I. Rivojlanayotgan raqamli iqtisodiyotda raqamlashayotgan turizmning ahamiyati./ Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universitetining Axborotnomasi. Nukus 2020 yil 3-son (ISSN 2010-9075). 42-45 bet.

5. Raximov Z.O. Raqamli iqtisodiyotda raqamlashayotgan turizmning yangi turlarining rivojlanishi./ SamISIda o'tkazilgan «Turizmda innovatsion-investitsiya jarayonlarini rivojlantirish istiqbollari» mavzusida xalqaro onlayn ilmiy-amaliy konfrensiyasi. (2020 yil, 3-iyun) - Samarqand: SamISI, 2020.